قطب‌الدین شیرازی چطور علم ایمانی و یونانی را در هم آمیخت

حفاظت از فرهنگ ایران در پسامغول

گفتاری چند در معرفی زندگی و دستاوردهای علامه قطب‌الدین شیرازی

علی اکبر ولایتی
رئیس هیات امنای دانشگاه آزاد

یا هدف معرفی چندی از شخصیت‌های برجسته و خدروزن عرصه فرهنگ و تمدن ایرانی- اسلامی و آشنا کردن هرچه بهتر اقشار مختلف مردم و از آن جمله جوانان که آشنا کردن آنان با مواریث فرهنگی- تمدنی خویش از نظر اهمیت همانند نان شب است، کوشش کرده‌ام در سلسله مقاله‌هایی به معرفی چند تن از آنان بپردازم. نخستین این مقاله‌ها گزارشی بود در معرفی پزشک و فیلسوف بزرگ و عالیقدر ایران و اسلام محمد بن زکریا رازی که در دیگر جریده‌ای به چاپ رسید و اکنون به معرفی شخصیت دوم، دانشمند جامع‌الاطراف و بزرگ ایران، قطب‌الدین شیرازی می‌پردازم و امیدوار هستم همه علاقه‌مندان به پیشرفت و سربلندی وطن ما این قلمروند هم‌اینش را پیش گذشته خود را بشناسند و از هویت تاریخی گرانقدر، خویش با خبر شوند.

شیخ قطب‌الدین محمود بن ضیاءالدین مسعود (حمدالله مستوفی، ۱۳۸۷، ص ۷۰۱) کازرونی شیرازی، معروف به ملاقطب و قطب‌الدین شیرازی (۷۰۱- ۶۳۴/۶۳۶) عالم برجسته، فقیه، ستاره‌شناسی، موسیقی‌دان، عارف، شاعر و پزشک بزرگ ایرانی در اواخر قرن هفتم و اوایل هشتم هجری بوده است (آقابزرگ طهرانی، ۱۴۰۳ق، ج ۳، ص ۲۱۲؛ موسوی خوانساری، ج ۶، ص ۴۲؛ تاج‌بخش، ۱۳۷۲، ج ۴، ص ۳۷۵؛ محقق، ۱۳۹۴، ص ۱۷۱).

وی بزرگ‌ترین شارح آثار ابن سینا است که برخواننده‌ترین شرح را بر قانون نوشته است. علامه در زمان حوله، حلقه ارتباطی میان اندیشه‌های پیشین با اندیشه‌های پسین بود و همچنین، در محور هم‌زمانی، گره و پیوندی میان گونه‌های معرفتی بوده؛ چنان‌که شاید بتوان گفت که در سده‌های پس از وی، در مسائل اساسی پزشکی یا علوم ریاضیات، فلسفه، اخترشناسی، موسیقی و دیگر علوم طبیعی و اجتماعی که خود در آنها فعالیت داشته، به درستی و یا موفقیت پیوند داده و میان آنها ارتباط درستی برقرار کرده و جملگی را با باورهای دینی دوران خود هم‌آمیخته است.

به سبب آگاهی قطب‌الدین از بیشتر علوم و به اعتبار نوشته‌های او، مورخان وی را به دریای دانش و علم تشبیه کرده‌اند (مدرس رضوی، ص ۲۹۱؛ صفا، ۱۳۸۳، ص ۳۳۶، قفیهی بوده که افزون بر استادی در منطق و فلسفه، در ریاضیات و هیئت و طب و هندسه و هیئت و موسیقی و حدیث و تفسیر و علم تشریح دست داشته است (صبر، ۱۳۸۶، ص ۱۱۲- ۱۱۰).

علامه‌مندان به پیشه جوانان وطن با این قلمروند هیا بیش از پیش گذشته خود را بشناسند و از هویت تاریخی گرانقدر، خویش با خبر شوند.

شیخ قطب‌الدین محمود بن ضیاءالدین مسعود (حمدالله مستوفی، ۱۳۸۷، ص ۷۰۱) کازرونی شیرازی، معروف به ملاقطب و قطب‌الدین شیرازی (۷۰۱- ۶۳۴/۶۳۶) عالم برجسته، فقیه، ستاره‌شناسی، موسیقی‌دان، عارف، شاعر و پزشک بزرگ ایرانی در اواخر قرن هفتم و اوایل هشتم هجری بوده است (آقابزرگ طهرانی، ۱۴۰۳ق، ج ۳، ص ۲۱۲؛ موسوی خوانساری، ج ۶، ص ۴۲؛ تاج‌بخش، ۱۳۷۲، ج ۴، ص ۳۷۵؛ محقق، ۱۳۹۴، ص ۱۷۱).

وی بزرگ‌ترین شارح آثار ابن سینا است که برخواننده‌ترین شرح را بر قانون نوشته است. علامه در زمان حوله، حلقه ارتباطی میان اندیشه‌های پیشین با اندیشه‌های پسین بود و همچنین، در محور هم‌زمانی، گره و پیوندی میان گونه‌های معرفتی بود؛ چنان‌که شاید بتوان گفت که در سده‌های پس از وی، در مسائل اساسی پزشکی یا علوم ریاضیات، فلسفه، اخترشناسی، موسیقی و دیگر علوم طبیعی و اجتماعی که خود در آنها فعالیت داشته، به درستی و یا موفقیت پیوند داده و میان آنها ارتباط درستی برقرار کرده و جملگی را با باورهای دینی دوران خود دره